

„СТАРИ“ И „НОВИ“ БУДИТЕЛИ: ПОКОЛЕНЧЕСКИ ВИЗИИ НА РОДА ПАВЛОВИ-ГОЧЕВИ (XIX – XX ВЕК)

Жоржета Назърска

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Докладът разглежда възпроизводството на образовани елити в модерна България по примера на три поколения от рода Павлови-Гочев. Използва се подходът на социалната история, като се прилагат методите на изследване на случай, просопографски анализ и анализ на кръвнородствени мрежи. Правят се заключения относно трансгенерационния социален обмен и циркулацията на идеи в „дългия период“ от 70-те години на XIX век до 80-те години на XX век.

Ключови думи: България; образовани елити; просопография; анализ на социални мрежи; поколения

ВЪВЕДЕНИЕ

Докладът разглежда чрез изследване на случай възпроизводството на българските образовани елити през Модерната епоха. Целта му е да проучи трансгенерационния обмен на идеи и поведенчески модели между три поколения на един род. Изследването проследява механизмите на циркулация на новите елити през столетие (70-те години на XIX век – 80-те години на XX век), наситено със социални трансформации и поставило основите на българската културна (етническа) нация.

В доклада се използват подходът на социалната история и характерните за нея методи просопографски анализ и анализ на кръвнородствени мрежи. Във фокуса му е поставен родът Павлови-Гочев, чиито представители присъстват в публичната среда предимно като професионалисти или обществени фигури. Младен Павлов (Калинов) (1848 – 1935) е назоваван в мемоарната и научната литература, на паметни плочи и дори в своите некролози и надгробие „козлодуйското даскалче“ от Ботевата чета (Mir 1935; Zora 1935). Синът му Велизар(и) Павлов (1885 – 1965)¹ е смятан за един от доайените на българското агрономство. Малката му дъщеря Корнелия (Нелия) Павлова (1893 – 1968) е разпознавана като журналистка, а напоследък като „интелектуална партньорка“ на италианския политик Джовани Амендола (Bosworth 2023). Внукът Стефан Гочев (1909 – 1986) – син на дъщерята Даринка (1889 – 1978), е сочен като конструктор с принос за гражданското строителство и развитието на родното инженерно образование (Venkov 2014)². В исторически план обаче споменатите личности не са възприемани в своята кръвнородствена свързаност, не са изяснени напълно условията за формирането им като част от образованите елити и презпоколенческите механизми за предаване на културни традиции. За целта тук се прави сравнителен анализ на онези идеи и дейности, които под една или друга форма се репродуцират от представителите на рода.

ОБРАЗОВАНИЕТО КАТО ЦЕННОСТ

Образованието е смятано за основен механизъм, подпомагащ възпроизводството на модерните елити. Това важи и за българското общество, което през XVIII – XIX век заимства модернизационни модели от балканските народи и от Западна Европа. Просвещенската философия за знанието като движеща сила на прогреса и възплащаването ѝ в индивидуална потребност за саморазвитие чрез учение стават част от идентичността на поколението – бъдещ „строител на съвременна България“. Родено през 40-те години на XIX век и отгледано предимно в градски търговски семейства, то има възможност да учи в светски училища и да ползва сръбски и руски стипендии, отпускани от съответните държавни пропаганди (Genchev 1991, 2002).

Към тази генерация принадлежи и Младен Павлов, който изминава пътя от родния Видин през Априловската гимназия до Белградската духовна семинария. Там той усвоява древни и чужди езици и формира траен интерес към историята и световната политика (Pavlov 1928a). Велизар(и) тръгва по стъпките на баща си, завършвайки отначало Държавното практическо земеделско училище в Образцов чифлик, а през 1909 г. – реномирания парижки Национален аграрен институт (Tanchev 2010, p. 69). Във френската столица пристигат и двете му сестри: Даринка сключва ранен брак, а след Американското девическо училище в Самоков Нелия се записва в балетна школа (Krastev 1954, pp. 109 – 110)³. От ранна възраст тя расте в интернационална среда и овладява английски, френски и италиански език. Повлиян от общата нагласа на фамилията за знанието като задължително условие за житейски успех, в края на 20-те години внукът Стефан заминава да следва инженерство в Германия⁴.

ПРОФЕСИЯТА КАТО МИСИЯ

Модерните елити се отличават със своята експертност и е нужно постоянно да надграждат квалификацията си, за да очакват възходяща циркулация. Павлови-Гочеви не правят изключение – за членовете на рода професията е значим биографичен фокус, а учителството е предпочитано занятие.

Завръщайки се в родината си, вместо да стане духовник, Младен решава да просвещава децата в Козлодуй. Едва следосвобожденските политически турбуленции го превръщат в съдия практик и селски кмет (Pavlov 1928a). От своя страна Велизар(и) избира агрономството – занимание, гледано с недоверие в едно селско общество, но носещо полза чрез споделените знания и вложените усилия. Той гради успешна кариера на завеждащ Софийската и Врачанската подвижна земеделска катедра (1913 – 1916), управител на дружеството „Агрикола“ за внос на селскостопанска техника (1918 – 1919) и чиновник в Министерството на земеделието, но използва военновременното си пребиваване в Охрид, за да стане учител по примера на баща си (Vasileva 1986). Инж. Стефан Гочев отначало трупя опит като проектант на обществени сгради (БНБ, кинотеатрите „Република“, „Балкан“ и „Д. Благоев“, винарски изби и ТЕЦ), но впоследствие намира призвание като професор по дървени и стоманобетонни мостове във Висшия институт по архи-

тектура и строителство (Venkov 2014, p. 10). Единствено Нелия се отклонява от учителството, избирайки журналистическото поприще, отворило се за жени едва след Първата световна война. Като кореспондентка на реномирани издания, през 20-те – 30-те години тя отразява с „елегантно перо“ текущите политически събития в Източна Европа и печели признание за „първокласната си журналистика“ от свои сънародници и от Асоциацията на международните журналисти в Прага (The Near East 1922)⁵.

СЛОВОТО КАТО СРЕДСТВО ЗА СОЦИАЛНА ПРОМЯНА

Образованите елити в Европейския югоизток са създадени върху християнска матрица и възприемат идеалите на Просвещението. Затова те смятат писаното и изреченото слово за средство, способно да предизвика личностна и социална промяна. Неслучайно процесите на национално формиране в региона започват през XVIII – XIX век с написване на манифестни съчинения, ускоряват се с основаването на училища, печатници и периодика и включват фундаментални действия на хуманитарната интелигенция.

Убеждението за силата на словото се открива и у представителите на разглеждания род. Подготвяйки спомените си, Младен влиза във вестникарска полемика с Никола Обретенов (Zarya 1932). В публикуваните и ръкописните си мемоари той нарича юбилейните тържества за Ботевата чета „карикатурни“, понеже са организирани от чорбаджии и духовенство, силно ненавиждани от поета революционер (Pavlov 1928a, p. 72; Tarashoeva 2018). Велизар(и) също е изкушен от словото: в младостта си пише стихове с псевдонима Верлен Евгений, а като член на Дружеството на агрономите писатели съставя хроники за българското земеделие и за родното си Оряхово (Pavlov 1939). От своя страна Нелия начева творчеството си с патриотична лирика и драматургия на френски и български, поддържа тесни контакти с родни и чуждестранни писатели и включва пътеписни елементи дори в политическите си репортажи (Pavlova 1921; Pavlova 1938; Trifonova, Velichkov 1996, p. 111)⁶. Стефан пък е автор на редица учебни помагала за бъдещи инженери (Gochev 1983).

СЛУЖЕНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ КАУЗИ

По правило образованите елити се селектират, за да се превърнат в социални лидери, и обикновено циркулират като управляващи (овластени) елити, особено в условия на трансформации и кризи. От тях се очаква да бъдат визионери, да създават идеологии и да оглавяват обществени движения. Родовата история на Павлови-Гочев се вмести в подобни теоретични рамки.

Свободи и човешки права. Възприел идеите на своите учители в Габровската гимназия и вероятно повлиян от сръбското либерално движение и Любен Каравелов, Младен Павлов става единственият местен доброволец в Ботевата чета и впоследствие участва в Руско-турската война. Въпреки че се дистанцира от политическия живот, той е арестуван за своето либерално волнодумство по време на Регентството (1886 – 1887), а през Първата световна война е заклеяван като

антантофил (Paris Soir 1926). До смъртта си поборникът открито критикува всички „ония патриоти, които след Освобождението измениха на заветите на Ботев“, но извличат полза от тях (Pavlov 1928b, 1932). В противовес той поставя паметен знак на козлодуйския бряг, с което инициира по-късните Ботеви чествания (Pavlov 1928a, pp. 65 – 72; Petrov 1996, pp. 95 – 96). Привидно неполитичен, Велизар(и) показва силен интерес към решаването на Националния въпрос: през войната учителства в Македония, а през 1928 г. постъпва в Българо-гръцката комисия, уреждаща бежанските проблеми на тракийските българи по спогодбата Моллов – Кафандарис. Вълнуват го и правата на жените, по повод на които изнася специални сказки (Vasileva 1986).

Нелия възпроизвежда най-точно бащините си политически идеи и поведение. Ставайки свидетелка на бруталната саморазправа на фашистите в Италия с опозицията (1922 – 1925), тя се присъединява към протеста на либералната опозиция срещу диктатурата. За това допринася и интимната ѝ връзка с Дж. Амендола от Авентинския блок, станала повод за екстрадицията ѝ във Франция (1925). След преждевременната му смърт Нелия се превръща в краен противник на режима на Мусолини (Bosworth 2023). В свое отворено писмо до дучето тя го обвинява за „фашистката жестокост“, довела италианците до „робство“ и традиционните партии – до криза (Paris Soir 1926). Макар в принудително „интелектуално изгнаничество“ в Париж, тя редовно среща читателите си с лидерите на политическата емиграция Ф. Турати и Фр. Нити, търси мнение на известни личности за италианските дела (Pavlova 1930b). През 1939 г. Павлова се солидаризира със страданието на чехите след нацистката окупация и остро критикува расизма и милитаризма⁷. След превземането на Франция (1940), в знак на несъгласие, тя емигрира в родината си, което я поставя в групата на „неблагонадеждните“, следени от режима на Филов. Заради прозападните си контакти Павлова остава под надзора и на комунистическите власти, които не ѝ разрешават да емигрира през 1950 г.⁸

Двадесетте години дават възможност на Павлова да изяви искрения си патриотизъм в международна среда. По време на Генуезката мирна конференция (1922) тя участва в пропагандата на българската кауза, отразявайки детайлно изявлението на премиера Стамболийски и министър Муравиев, на Лойд Джордж и на Л. Боргезе от Комисията за репарациите (Pavlova 1922)⁹. От Париж пък подкрепя усилията на кабинета на Демократическия сговор да договори бежанския и стабилизационния заем, като координира действията си с министър А. Буров и дипломатическите представители Б. Вазов и М. Милев (cf. Bosworth 2023, p. 111)¹⁰. Често Павлова използва и силата на културната дипломация: изнася сказки за българската история и фолклор в римския Палацо „Дория“ (1920 – 1921) и за Македония в парижкото Училище за висши бизнес изследвания (1929) (Bosworth 2023, p. 111)¹¹. С това тя придобива репутация на журналистка, „защитаваща в чуждата преса българските национални интереси“, а за „родолюбивата си дейност“ получава благодарност от Организацията на македонската емиграция¹².

Социално реформаторство и обществено благо. Освен към националната кауза, Павлова е трайно пристрастена към социалното реформаторство. Особен

възторг извикват у нея личността и политиката на Кемал Ататюрк. След продължителна обиколка в Турция (1929 – 1930), където се среща с политици и културни дейци (Cumhuriyet 1930a, 1930b; Vakit 1931; Baytimur 1984), тя издава апологична книга за държавния лидер. В нея го описва като модернизатор, републиканец и харизматичен народен водач и го противопоставя на диктатора Мусолини, управляващ архаични институции. Авторката отделя и специална глава за овластяването на жените чрез образование и изборителни права, изтъквайки пионерския пример на уж ориенталската държава (Pavlova 1930a).

Възторгът на Нелия от турския президент едва ли идва само от познанството им в нейното детинство, от професионално заслепление или абсолютизиране на социални утопии. Възможно е то да е плод и на членство в еднакви езотерични мрежи. Известно е, че кемалистите имат масонска принадлежност, което им осигурява благосклонна подкрепа от великите сили. Ако за самата журналистка не се откриват преки сведения, косвените сочат, че тя е заобиколена от масони и комасони (теософи): любимия ѝ Дж. Амендола, близките ѝ приятели (писателите К. Христов, П. Росен и М. Белчева, професорите Ал. Балабанов и М. Арнаудов, певицата Ел. Доскова и съпруга ѝ Фр. Рикарди). В някои от писмата си до К. Христов тя самата наемква за това („кой смъртен дръзнал би да хвърли камък / на нас – две божества“) ¹³. Наред с това може да се предположи масонската принадлежност на баща ѝ Младен: БРЦК, организирай Априлското въстание, е базиран на масонски връзки; самият Ботев и близките му съратници се числят към свободното зидарство, а първият кръстен знак в Козлодуй е изработен специално от акация – масонски символ на прераждането и връзка между видимия и невидимия свят. Не е изключено и Велизар(и), който активно взаимодейства с известни теософи (С. Греков), също да има причастност към окултните идеи.

Чрез масонската посветеност на хуманни каузи в полза на човечеството може да бъдат разбрани и поредицата доброволчески и дарителски жестове на фамилията. През Първата световна война майката Елена (1868 – 1918) и малката дъщеря стават милосърдни сестри на Италианския Червен кръст (Mir 1918) ¹⁴. След смъртта на баща си Нелия дарява семейната къща в с. Долни Вадин на общината за музей, а документите на брат си – на Народната библиотека. Нейният жест е повторен от племенника ѝ Стефан, който през 1985 г. предава в РИМ – Враца колекция от документи, грамоти, книги и ръкописи на дядо си (Zlatna 1989, p. 275; Tarashoeva 2018).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направеното изследване на случай доказва, че българските образовани елити се възпроизвеждат през XIX – XX век на основата на кръвнородствени структури и чрез техните социални мрежи. В едновековен период основен критерий при селектирането им остава образоването, допълнено през XX век от професионалната специализация. Липсата на сериозни социални сътресения до средата на XX век позволява на елитите да осъществяват възходяща социална мобилност и да работят в мрежи.

Тези изводи се потвърждават от просопографските данни за рода Павлови-Гочевци, който илюстрира процеса на възпроизводство на „нови“ елити от края на Възраждането почти до края на XX век. Всички поколения в него използват образованието като средство за вертикална социална мобилност, а всяко следващо разширява наличните социални мрежи (териториално-съседски, образователни, професионални, неформални и др.). Нетипичен е единствено отказът на членовете на рода след второто поколение да бъдат управляващи (политически) елити.

В рода Павлови-Гочевци се наблюдава непрекъснато предаване на културна традиция, включваща набор от ценности и добродетели – уважение към знанието и книжовността, сериозно отношение към професионалните задължения, ангажираност със социални проекти и политически каузи, жертване на лично имущество, средства, време и усилия в полза на общественото благо.

БЕЛЕЖКИ

1. Биографичните дати на членовете на фамилията са неточни в мнозинството вторични източници. Приемам за меродавни тези на надгробната им плоча на Централните софийски гробища (Наблюдение и фотозаснемане. В: Личен архив на автора, 04.05.2025 г.).
2. ЦДА, ф. 117, оп. 34, а.е. 703; оп. 43, а.е. 3894.
3. Архив на Комисията за досиетата, ф. ИФЗ, оп. 2, а.е. 964, л. 55.
4. ЦДА, ф. 117, оп. 34, а.е. 703.
5. Пак там, ф. 131К, оп. 2, а.е. 455, л. 136; М.Н. Чернова на очерк за Н. Павлова. В: ЦДА, ф. 24К, оп. 1, а.е. 1, л. 1 – 2. Павлова сътрудничи на редица издания – български („Мир“, „Трибуна“, „Дневник“, „Победа“, „Камбана“, „Независимост“, „Народ“, „Женски глас“), италиански („Ил мондо“, „Епока“), френски („Пти паризиен“, „Пти журнал“, „Пари соар“, „Ла републик“, „Ла либерте“, „Ла ривю мондиал“) и турски („Джумхуриет“, „Вакът“). К. Христов (1931) пише: „Само Нелия Павлова ли да бъде, която не е оставила прочут човек, ни владетел в Европа да не отиде да му се представи?“.
6. ЦДА, ф. 131К, оп. 2, а.е. 455, л. 64, 72, 81 – 82 гр.; оп. 1, а.е. 314, л. 7.
7. Пак там, а.е. 691, л. 1 – 4.
8. Архив на Комисията за досиетата, ф. ИФЗ, оп. 2, а.е. 964, л. 55.
9. ЦДА, ф. 131К, оп. 2, а.е. 455, л. 35 – 35 гр., 81 – 82 гр., 132 – 133. Не е вярно, че Павлова участва в делегацията (Bosworth 2023, p. 100), за разлика от Надежда Станчова (Firkatian 2008, pp. 221 – 224).
10. ЦДА, ф. 131К, оп. 2, а.е. 455, л. 49, 55 – 56 гр., 72.
11. Пак там, л. 4, 6.
12. Пак там, ф. 403К, оп. 3, а.е. 710, л. 2; М.Н. Чернова...
13. Пак там, ф. 131К, оп. 2, а.е. 455, л. 24 – 25 гр.
14. Червеният кръст възниква в Италия (1859) като масонски замисъл на А. Дюнан.

ЛИТЕРАТУРА

- ВАСИЛЕВА, В. и кол., 1986. *Обзор на архивните фондове, колекции и единични постъпления, съхранявани в БИА*. Т. 7. София: НБКМ, с. 246 – 248.
- ВЕНКОВ, Л., 2014. Преглед върху нормативната уредба по стоманени конструкции в България. *Инженерен форум*, № 16, с. 10 – 15.
- ГЕНЧЕВ, Н., 1991. *Българска възрожденска интелигенция*. София: УИ.
- ГЕНЧЕВ, Н., 2002. *Българо-руски културни общувания през Възраждането*. София: ЛИК.
- ГОЧЕВ, Ст., 1983. *Носещи конструкции от стомана и дърво*. София: Техника.
- ЗЛАТНА, 1989. *Златна книга на дарителите в НРБ*. София: П. Берон.
- ЗОРА, 1935. № 2890, 15.10.1935.
- КРЪСТЕВ, В., 1954. *Добри Христов*. София: БАН.
- ЛИТЕРАТУРЕН ГЛАС, 1932. № 160, 19.06.1932.
- МИР, 1918. № 5546, 31.10.1918.
- МИР, 1935. № 10571, 14.10.1935.
- ПАВЛОВ, В. М., 1939. *Апостоли на българското земеделие*. Ч. 1. София.
- ПАВЛОВ, М., 1928а. *Мемоари. Кратки бележки из моя живот*. София.
- ПАВЛОВ, М., 1928б. Една неудовлетворена амбиция. *Мир*, № 8417, 23.07.1928.
- ПАВЛОВ, М., 1932. От Козлодуй до Милин камък. *Заря*, № 78, 03.06.1932.
- ПАВЛОВА, Н., 1921. Наздравица. Ивану Вазову. В: ЧИЛИНГИРОВ, Ст. (съст.). *Прослава на И. Вазов*. София, с. 421.
- ПЕТРОВ, А., 1996. *Козлодуйското даскалче*. Моравица: Анпет.
- ТАНЧЕВ, Ив., 2010. Френският принос в подготовката на българска интелигенция с европейско образование (1878 – 1912). *Исторически преглед*, № 5 – 6, с. 24 – 81.
- ТАРАШОЕВА, В., 2008. Документи от личния архив на Ботевия четник Младен Павлов – Козлодуйското даскалче. Available from: https://www.vratsamuseum.com/wp-content/uploads/2025/01/Documenti_2008-2.pdf.
- ТРИФОНОВА, Цв.; ВЕЛИЧКОВ, П. (съст.), 1996. *Мойра. Епистоларният роман на Я. Язова и Ал. Балабанов*. София: БАН.
- ХРИСТОВ, К., 1931. Една гавра с българската литература. Сказката на Д. Габе в Прага. *Пладне*, № 884, 22.10.1931.
- БАЙТИМУР, М., 1984. Baytimur Bir Yabancı Gözü İle 1930 Yilinda Türk Kadini. *Türk İdare Dergisi*, Sayı 365, pp. 145 – 150.
- BOSWORTH, R. J. B., 2023. Nelia Pavlova: Giovanni's Last Lover, Convinced Admirer and Liberal Democrat Partisan. *Politics, Murder and Love in an Italian Family: The Amendolas in the Age of Totalitarianisms*. Cambridge: Cambridge UP, pp. 98 – 117.
- CUMHUIYET, 1930a. № 2151, 02.05.1930.
- CUMHUIYET, 1930b. № 2264, 26.08.1930.
- FIRKATIAN, M. A., 2008. *Diplomats and Dreamers: The Stancioff Family in Bulgarian History*. Lanham: UP of America.
- LA LIBERTE, 1929. № 23, 09.06.1929.

LA REVUE MONDIALE, 1931. № 379.
 PARIS SOIR, 1926. № 1077, 17.09.1926.
 PAVLOVA, N. M., 1922. Une rencontre avec M. Lloyd George et ses impressions sur la Bulgarie. *Ecoe de Bulgarie*, 22.03., 24.03., 28.03.1922.
 PAVLOVA, N. M., 1930a. *Au pays du Ghazi*. Paris: Revue Mondiale.
 PAVLOVA, N. M., 1930b. Essenine et Isadora Duncan. *Revue mondiale*, 01.01.1930, pp. 62 – 66.
 PAVLOVA, N. M., 1938. *Au pays du maïs et de blés d'or. La Roumanie*. Paris: Notre Temps.
 THE NEAR EAST, 1922. Vol. 21.
 VAKIT, 1931. № 4735, 16.03.1931.

REFERENCES

BAYTIMUR, M., 1984. Baytimur Bir Yabancı Gözü İle 1930 Yilinda Türk Kadini. *Türk İdare Dergisi*, Sayı 365, pp. 145 – 150.
 BOSWORTH, R. J. B., 2023. Nelia Pavlova: Giovanni's Last Lover, Convinced Admirer and Liberal Democrat Partisan. *Politics, Murder and Love in an Italian Family: The Amendolas in the Age of Totalitarianisms*. Cambridge: Cambridge UP, pp. 98 – 117.
 CUMHUIYET, 1930a. № 2151, 02.05.1930.
 CUMHUIYET, 1930b. № 2264, 26.08.1930.
 FIRKATIAN, M. A., 2008. *Diplomats and Dreamers: The Stancioff Family in Bulgarian History*. Lanham: UP of America.
 GENCHEV, N., 1991. *Bŭlgarska vŭzrozhdenska inteligentsiya*. Sofia: UI.
 GENCHEV, N., 2002. *Bŭlgaro-ruski kulturni obshtuvaniya prez Vŭzrazhdaneto*. Sofia: LIK.
 GOCHEV, St., 1983. *Noseshti konstruktzii ot stomana i dŭrvo*. Sofia: Tekhnika.
 KHRISTOV, K., 1931. Edna gavra s bŭlgarskata literatura. Skazkata na D. Gabe v Praga. *Pladne*, № 884, 22.10.1931.
 KRASTEV, V., 1954. *Dobri Khristov*. Sofia: BAN.
 LA LIBERTE, 1929. № 23, 09.06.1929.
 LA REVUE MONDIALE, 1931. № 379.
 LITERATUREN GLAS, 1932. № 160, 19.06.1932.
 MIR, 1918. № 5546, 31.10.1918.
 MIR, 1935. № 10571, 14.10.1935.
 THE NEAR EAST, 1922. Vol. 21.
 PARIS SOIR, 1926. № 1077, 17.09.1926.
 PAVLOV, M., 1928a. *Memoari. Kratki belezhki iz moya zhivot*. Sofia.
 PAVLOV, M., 1928b. Edna neudovletvorena ambitsiya. *Mir*, № 8417, 23.07.1928.
 PAVLOV, M., 1932. Ot Kozlodui do Milin kamŭk. *Zarya*, № 78, 03.06.1932.
 PAVLOV, V. M., 1939. Apostoli na bŭlgarskoto zemedelie. Vol. 1. Sofia.
 PAVLOVA, N., 1921. Nazdravitsa. Ivanu Vazovu. In: CHILINGIROV, St. (Ed.). *Proslava na I. Vazov*. Sofia, s. 421.

- PAVLOVA, N. M., 1922. Une rencontre avec M. Lloyd George et ses impressions sur la Bulgarie. *Ecoe de Bulgarie*, 22.03., 24.03., 28.03.1922.
- PAVLOVA, N. M., 1930a. *Au pays du Ghazi*. Paris: Revue Mondiale.
- PAVLOVA, N. M., 1930b. Essenine et Isadora Duncan. *Revue mondiale*, 01.01.1930, pp. 62 – 66.
- PAVLOVA, N. M., 1938. *Au pays du maïs et de blés d'or. La Roumanie*. Paris: Notre Temps.
- PETROV, A., 1996. *Kozloduïskoto daskalche*. Moravitsa: Anpet.
- TANCHEV, Iv., 2010. Frenskiyat prinos v podgotovkata na bŭlgarska inteligentsiya s evropeïsko obrazovanie (1878 – 1912). *Istoricheski pregled*, № 5 – 6, s. 24 – 81.
- TARASHOEVA, V., 2008. Dokumenti ot lichniya arkhiv na Boteviya chetnik Mladen Pavlov – Kozluduïskoto daskalche. Available from: https://www.vratsamuseum.com/wp-content/uploads/2025/01/Documenti_2008-2.pdf.
- TRIFONOVA, Tsv.; VELICHKOV, P. (Eds.), 1996. *Moïra. Epistolarniyat roman na Y. Yazova i Al. Balabanov*. Sofia: BAN.
- VAKIT, 1931. № 4735, 16.03.1931.
- VASILEVA, V. i kol., 1986. *Obzor na arkhivnite fondove, kolektsii i edinichni postŭpleniya, sŭkhranyavani v BIA*. Vol. 7. Sofia: NBKM, s. 246 – 248.
- VENKOV, L., 2014. Pregled vŭrkhu normativnata uredba po stomaneni konstruksii v Bŭlgariya. *Inzheneren forum*, № 16, s. 10 – 15.
- ZLATNA, 1989. *Zlatna kniga na daritelite v NRB*. Sofia: P. Beron.
- ZORA, 1935. № 2890, 15.10.1935.

“OLD” AND “NEW” ENLIGHTENERS: GENERATIONAL VISIONS OF THE PAVLOV-GOTCHEV FAMILY (19TH-20TH CENTURIES)

Abstract: *The paper examines the reproduction of educated elites in Modern Bulgaria using the example of three generations of the Pavlov-Gotchev family. The social history approach is used, applying the methods of case study, prosopographic analysis and analysis of blood-kinship networks. Conclusions are drawn about the transgenerational social exchange and circulation of ideas in the “long duree” (1870s – 1980s).*

Keywords: *Bulgaria; educated elites; prosopography; social network analysis; generations*

Prof. Georgeta Nazarska, PhD

ORCID 0000-0002-6448-3692

University of Library Studies and Information Technologies
Sofia, Bulgaria

E-mail: g.nazarska@unibit.bg